

Slarva inte bort vår yttrandefrihet, Morgan!

Publicerad 8 jan 2018 kl 06.00

Regeringens ovarsamma hantering av yttrandefrihetsgrundlagarna är lättsinnig.

Nils Funcke är allvarligt oroad över hur den grundlagsskyddande yttrandefriheten bit för bit gröps ur.

KULTURDEBATT | YTTRANDEFRIHET. Fundament, grundsats, grundbult, rättsgrundsats, grundprincip. Byggstenarna i en demokrati har många namn. De ligger omlott, lager på lager. Till föreningsfriheten och yttrandefriheten fogas demonstrationsrätten och informationsfriheten.

Tas en bort rubbas den fria åsiktsbildningen.

Regeringar har med några undantag byggt på och stärkt rättigheterna sedan slutet av 1700-talet. Ett exempel är införandet av juryprövning i tryckfrihetsmål 1815. En enligt 1912 års kommitté grundsats vars "bibeållande icke lär tarfva någon motivering" eftersom alla inser dess betydelse.

Tills nu.

Med några pennstreck

Regeringens ambition är att Sverige i större utsträckning än i dag ska kunna hjälpa andra länder att utreda brott även när yttrandefrihetsgrundlagarna, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, är tillämpliga. Samtidigt förklarar regeringen att svenska myndigheter inte ska få bistå andra länder om det strider mot "svenska allmänna rättsprinciper på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området".

Dilemmat löser regeringen med några pennstreck i en proposition genom att förklara att jurysystemet visserligen är unikt men inte utgör en allmän rättsprincip.

Ända sedan juryprövningen infördes 1815 har utredningar, regeringar, grundlagskännare och riksdagen framhållit den särskilda rättegångsordningens betydelse. Sverige har även tagit strid för juryns existens i Europadomstolen.

Inför 1949 års tryckfrihetsförordning förklarade regeringen att juryn haft "en väsentlig del i vidmakthållandet av yttrandefriheten... och bidragit till en samhällsutveckling på demokratisk grund." Yttrandefrihetskommittén räknar i sitt slutbetänkande från 2012 upp rättegångsordningen med jury som en grundprincip.

Ingen skrårättighet

Men nu vill regeringen avföra den från listan över grundprinciperna för att vi ska vara "i fas med utvecklingen inom främst EU".

Yttrandefriheten är ingen skrårättighet. Utan en rättighet för alla att oavsett inkomst, samhällsposition, medborgarskap eller profession anskaffa och sprida information och värderingar i vad ämne som helst.

Tills nu.

Det finns i Sverige sju, åtta tjänster som via internet ger användarna bland annat tillgång till domar i brottmål. Regeringen vill stoppa de tjänster som efter en helhetsbedömning kan innebära risker "för otillbörliga integritetsintrång" genom att undanta dem från yttrandefrihetsgrundlagarnas skydd. En bedömningsgrund ska vara vem tjänsten riktar sig till. Enligt regeringen innebär "typiskt sett" tjänster som riktar sig till allmänheten en större risk än de som riktar sig till "professionella aktörer", till exempel jurister och journalister.

Justitieminister Morgan Johansson

Denna gradering av möjligheten att ta del av information rimmar illa med kravet på lika behandling. Utformningen av bestämmelserna är befriade från den förutsebarhet som är adelsmärket för god lagstiftning. Justitieminister Morgan Johansson försäkrar att förslaget inte kommer att "påverka journalisters verksamhet eller publiceringar". Men regeringen öppnar för framtida regeringar och EU att inkludera verksamheter som de för dagen anser integritetskadliga och inte förtjänar yttrandefrihetsgrundlagarnas skydd.

Kännetecknade för vår yttrandefrihetshistoria är att grundlagarna omfattar alla yttranden oavsett innehåll och utformning som framförs i ett antal angivna massmedier. Undantagen har varit få och noga specificerade.

Tills nu.

Riskerar mista tyngd och betydelse

Reklam för tobak och alkohol har tagits bort från grundlagarnas skydd. Genom att undanta databaser från grundlagarna om de anses utgöra en risk för integritetsintrång forcerar regeringen utvecklingen genom att även icke preciserade yttranden undantas från grundlagsregleringen och i stället prövas enligt bestämmelser fastställda inom EU.

Det är visserligen långt kvar men till sist har så mycket delegerats ut att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen mist sin tyngd och betydelse.

Huvudregeln har varit att ändringar i yttrandefrihetsgrundlagarna utretts av parlamentariskt sammansatta kommittéer.

Tills nu.

Regeringen vill straffbelägga olaga och grovt olaga integritetsintrång. Ensamtutredaren har inte haft yttrandefrihetsintresset som ledstjärna och dristade sig, trots att det inte låg i uppdraget, att föreslå förändringar i yttrandefrihetsgrundlagarna. Även om regeringen avvisar de mest ingripande förändringarna föreslås att det ska vara brottsligt att publicera "nedsättande uttalanden" om någons "självkänsla eller värdighet" kränks. Tidigare har gränsen för det straffbara satts vid smädelse och kränkning.

digare har gränsen för det straffbara satts vid smädelse och kränkning.

Olaga hot som i dag kräver att en publicering framkallar "allvarlig fruktan" ändras till "allvarlig rädsla". Det kan tyckas vara en lek med ord. Men ord i en grundlag är betydelsebärande och styrande för domstolarna. Regeringens förslag innebär att gränsen för yttrandefriheten riskerar att snävas åt.

Till slut.

Det kommer mera

Lättsinne. Det är ett i sammanhanget starkt ord men det är svårt att finna en salongsfäig och lika beskrivande synonym för regeringens hantering av yttrandefrihetsgrundlagarna.

Och var så säker: det kommer mera. Förslag om införandet av ett nytt brott – utlandsspionage – liksom inskränkningar i meddelarfriheten och anskaffarfriheten ligger och lurar.

Av Nils Funcke

Nils Funcke är journalist och yttrandefrihetsexpert.

Kulturen
kulturen@expressen.se

Detta är en kulturartikel, där skribenter kan uttrycka personliga åsikter och göra bedömningar av konstnärliga verk.

Kulturchef: Karin Olsson. Biträdande kulturchef: Jens Liljestrand. Redaktör för idédebatt och reportage: Ida Ölmedal. Litteraturredaktör: Anna Hellgren. Scen- och ungdomsredaktör: Gunilla Brodrej. Kontakt: fornamn.efternamn@expressen.se. Missa inga artiklar – följ [Expressen Kultur på Facebook!](#)

Ansvarig utgivare: Thomas Mattsson
Redaktör i tjänst: Ida Ölmedal

Telefon till redaktionen: 08 - 738 30 00
Tipsa oss: via mobil 71717 eller mejla 71717@expressen.se
Mejla redaktionen: redaktion@expressen.se
Anmäl till [Pressombudsmannen](#)

Annonsvänligt Sverige
Anmäl [störande/felaktig annons](#)

© AB Kvällstidningen Expressen